

KRONIKK &DEBATT

KRONIKK:

Maks 5000 tegn inkludert mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT:

Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom.
Replik/kortinnlegg: 1000 – 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å
forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Carline Tromp
carlinet@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Ellen Krystad
ellenk@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

I MADRE DE DIOS! Hispanic Day Parade, New York.

Latinos

SPRÅK

Kari Kemény

Hvorfor bruker Peter M. Johansen 3. november ordet «hispanics» om de (til dels) spansktalende i USA, når de selv ønsker å bli kalt «latinos» eller «chicanos»? «Hispano-Americans» er den byråkratiske betegnelsen. «Latinos» er ikke særlig logisk etter min mening, ikke minst fordi de gjerne fremhever sin indianske (også et problematisk ord) bakgrunn, til tross for at flere av dem stammer fra Midtøsten. Men de har valgt det selv, og det synes jeg man skal respektere. På samme måte som norske sigøynere foretrekker å bli kalt sigøynere, ikke «romfolk».

Ungarske sigøynere har jeg møtt mange av. Jeg har spurt hva de foretrekker: «cigány» eller «roma». De gir blaffen, bare folk er hyggelige mot dem, og det er de ikke alltid. Det har forekommet at noen ungarske statsborgere har stukket husene deres i brann og drept dem. «Cigány» kan være et skjellsord, men det kommer an på hvordan man bruker det. Hvis man skal være politisk korrekt (og det skal man visst), kan det føre til problemer, for eksempel på enkelte ungarske restauranter, der «Cigánypecsenye» (sigøynestek) er en vanlig, relativt rimelig og veldig god rett. Så nå heter det «To minoriteter!», ifølge min restauranteiervenn Peti, når man roper bestillingen til kokken. La oss ikke gjøre livet enkelt, hvis det er en minimal mulighet til å komplisere det.

Kari Kemény,
oversetter
karikem@gmail.com

KRONIKK

Olle Törnquist

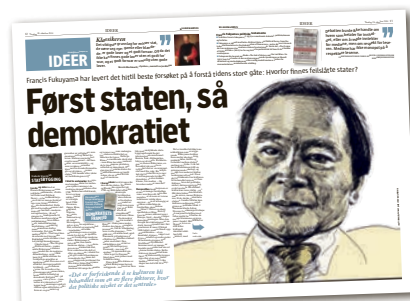

Det er ikke noe galt med å skifte mening og hevde den motsatte holdningen like bestemt. Men iblant er omvendelsen så illustrativ at den må diskuteres.

Utgangspunktet er 1992. Den konservative og politisk svært innflytelsesrike amerikanske statsviteren Samuel Huntington og hans nyliberale, tidligere student Francis Fukuyama har havnet i en krangel om verden etter den kalde krigen. Ifølge Huntington vil motsetningen mellom vest og øst erstattes av en konflikt mellom de store sivilisasjonene. Ifølge Fukuyama har liberalismen derimot seiret og vi ser historiens slutt.

I årene etterpå pendlet diskusjonen ofte mellom Huntingtons realpolitikk – for å forsvare Vestens interesser – og Fukuyamas idealpolitikk – for å spre markedene, frihetene og det liberale demokratiet. Men nå er det nye tider. Selv om markeds-kreftene har seiret, har Vesten kjørt seg fast, både i kampen mot truende sivilisasjoner og i etableringen av liberalt demokrati. Det ser spesielt ille ut i Øst-Europa, Midtøsten og Nord-Afrika. Hva Huntington ville sagt, vet vi ikke; han har gått bort. Men i to tykke bøker – «The Origins of Political Order» (2011) og «Political Order and Political Decay» (2014) – diskuterer nå Fukuyama sivilisasjonene, forlater liberalismen og omfavner Huntingtons etatisme.

Fukuyamas nye tese er at effektiv statsbygging må komme først. Et liberalt demokrati forutsetter en effektiv stat, som siden må kombineres med rettsstatlige prinsipper («rule of law») og ansvar overfor samfunnet («accountability»). Dette skjedde i flere europeiske

Klassekampen 28. oktober

Klassekampen 29. oktober

Klassekampen 1. november

land, som bygget sterke og relativt ukorruperte stater for å vinne kriger; Fukuyamas favoritt er Danmark. Hvis ikke rettsstaten og ansvaret overfor samfunnet er basert på en effektiv sterk stat, blir resultatet korrupsjon, klientelisme og konflikt. Dette gjaldt lenge i USA; og det er fortsatt flere problemer der. Men nå gjelder problemet særlig det globale Sør. De mangler ikke bare en effektiv, sterk stat (Kina er unntaket), men også likhet for loven før de prøver seg på demokrati.

Nå gjelder det altså, ifølge Fukuyama, å først bygge sterke, effektive stater, og siden likhet for loven og ansvar overfor samfunnet. Det har vi ikke vært flinke nok til å støtte. Men ved å endre politikk kan man, som han uttrykker det, «get to Denmark», det vil si et

velfungerende, liberalt demokrati som leverer økonomisk og sosial utvikling. I Skandinavia har statsviteren Bo Rothstein argumentert for det samme. Ledende fredsforskere som Edward Mansfield og Jack Snyder hevder også at sterke institusjoner må komme før liberalt demokrati for at det ikke skal bli mer konflikter.

Det finnes mange innvendinger mot dette synet. Historien er mer komplisert. Og hvis man ikke erkjenner at demokratiet kan ha ulikt omfang og ulike kvaliteter, men bare definerer det som noen friheter pluss valg, er det åpenbart at det ofte har bidratt til korrupsjon og etniske og religiøse konflikter. Men en slik kritikk er likevel ubetydelig sammenlignet med det makabre i Fukuyamas nye tese:

Den er overhodet ikke ny og dessuten uhistorisk, provinsial og politisk uvetting. Påstanden Rune Lykkeberg hevder i Klassekampen 1. november, at Fukuyama gir «mange gode argumenter til venstorienterte», virker derfor lite gjennomtenkt.

For det første gjenskaper Fukuyama bare Huntingtons grunnleggende tanker fra begynnelsen av 1960-tallet i artikkelen «Political Development and Political Decay». Ifølge Huntington skapte modernisering i Sør

sosial og politisk uro og forfall. Da vanlige folk fikk mer frihet og utdanning og jobber i byene eller ble arbeidsløse, var ikke de gamle politiske institusjonene og lederne i stand til å hamle opp med «massene»; og den nye middelklassen var for svak til å ta ledelsen og vinne valg. I stedet ble mange tiltrukket av sosialisme og kommunisme. Dette var en god analyse – problemet var konklusjonene. Huntington mente at det som måtte til, var «the politics of order» for å skape sterke politiske institusjoner som kunne

stagge venstresiden og redde den kapitalistiske utviklingen – før friheter og demokrati kunne komme på tale. Men middelklassen var altså for svak, i Saigon og andre steder. Den klarte ikke å bygge stabil politikk. Derfor ble det behov for «sterke ledere», ofte med militær støtte. Fra begynnelsen av 1960-tallet var dette resonnetmentet grunnleggende for hele den

autoritære bølgen i det globale Sør. Det var begynnelsen for Suhartos maktovertagelse og folkemordet i Indonesia. Slik var tanken bak «middelklasse-

kuppene» i Latin-Amerika. Slik tenkte man når man støttet «sterke ledere» i Midtøsten og Afrika. Også Moskva svarte med en liknende teori for å støtte sine allierte blant stater og ledere i Sør.

Ironisk nok skapte «the politics of order» ikke bare undertrykkelse, men også det økonomiske forfallet som senere resulterte i den tredje

OVERHØRT

Å kutte i barnetillegget samtidig som de gjør reduksjoner på formuesskatten var kanskje dumt. De behøvde ikke legge dette frem samtidig, slik at det ble så enkelt å lage en kontrast.

Kristin Clemet til VG

Jeg hadde et syn i natt. Det går en

sort kjole i fjæra. Det er Kari Bremnes. Hun kaster seg ut i sjøen, blir borte og kommer igjen som gjenferd for å plage deg resten av ditt liv.

Morgenbladets Håkon Gundersen konfronterer Trygve Hegnar med salget av Hurtigruten

Forsvaret øver seg ikke nett til jolebord eller russetreff eller spørjetimen på Stortinget. Dei

øver seg på å vera i krig.

Therese Sollien kommenterer siste ukes nakenbadebatt, i Dag og Tid

Skal du ut på byen kan du ikke ta deg en dram. Det må være sjampanje til 6-700 kroner. Og så må du helst gå i dress.

Kim Sverre (21) om hvorfor han foretrekker Finnmark, P3.no

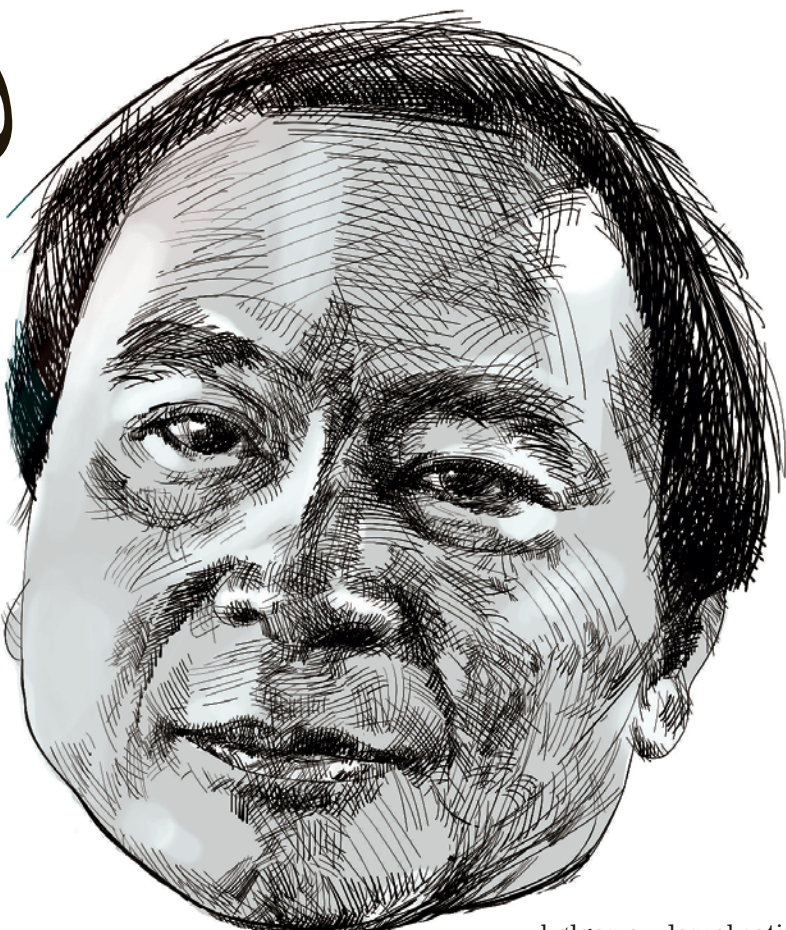
DAGENS LØVÅS

- Vi har gjort det vi skulle gjøre i Afghanistan. Det har blitt et tryggere land og det har også bidratt til vår egen sikkerhet

MER DEBATT NESTE SIDE >>

Fukuyama har blitt autokratenes forsvarer.

bølgen av demokrati. Det er problemene knyttet til denne bølgen Fukuyama og hans epigoner nå vil løse – men på samme katastrofale måte som Huntington foreslo, og uten noen analyse av mistakene.

For det andre lukker Fukuyama øynene for den upassende samtidshistorien. Det største av de nye demokratiene, Indonesia, har faktisk, siden 1998, vist at teorien hans er feil: Det er mulig å kombinere demokratisering med stabilitet og vekst, også i land med svake politiske institusjoner.

Det er riktig at demokratiseringen i Indonesia har stagnert. Man har fått friheter, frie valg, og vekst og stabilitet – men ingen virkelig satsing mot korrupsjon, ingen etablering av en rettsstat eller et bredere demokrati. Stikk i strid med Fukuyamas teori er imidlertid ikke årsaken at for mye demokrati gjort at en opplyst elite har hatt for lite makt til å bygge sterke politiske institusjoner. Den «moderate» eliten som gikk med på friheter og politiske valg, fikk beholde det meste av makten og fordelene; og den slapp å konkurrere med

brede folkelige organisasjoner. Problemet er snarere at de mektigste har brukt privilegiene til å videreføre korrupsjonen, la rettsstaten forbli svak og la demokratiet være begrenset – for å beholde kontrollen av verdifullt dyrket mark, samt utbytting av råvarer, natur og billig arbeidskraft. Det samme kan skje i Burma.

For det tredje har naturligvis Fukuyama og hans likesinnede rett i at det trengs en bedre, mer rettferdig og ansvarsfull stat.

Men de overser ikke bare problemene med «the politics of order». De er dessuten så provinsielle at de ikke spør seg selv om den typen kapitalistisk utvikling og den typen interesser som kunne drive frem kombinasjonen av effektiv stat, likhet for loven og ansvar overfor samfunnet i land som Danmark, er sterke nok i det globale Sør. Faktum er at også den senere tids vekst i Sør er basert på utsugende, ikke inkluderende, institusjoner, noe som er blitt analysert i den forholdsvis mer balanserte boken Why Nations Fail (2012) av Daron Acemoglu og James Robinson.

Løsningen på problemet med statsbygging, rettsstat og demokratisering ligger ikke i «the politics of order», men i den typen demokratiske reformer som Skandinavia tidligere ledet an med: Reformen som kan endre maktforholdene ved å fremme folkelig representasjon pluss allianser mellom de forretningsfolkene, den middelklassen og de arbeiderne og uformelt ansatte som kan drive frem mer inkluderende institusjoner og utvikling.

Olle Törnquist,
Professor i statsvitenskap og utviklingsforskning, UiO
olle.tornquist@stv.uio.no

Se også Kultur, side 46 og 47

HØYRES SVANESANG? Jascha Heifetz med spaserstokkfiolin.

FOTO: UKJENT FOTOGRAF / LIBRARY OF CONGRESS

Svar til en hundreåring

KULTURPOLITIKK
Kristin Ørmen Johnsen

Edith Bakken Jensen, som går inn sitt hundrede år, er i et innlegg i Klassekampen 1. november kritisk til omleggingen av midlene som er brukt til den kulturelle spaserstokk. I fjor var det budsjettert med 30 millioner kroner til spaserstokken, som et spleiselag mellom Kultur- og Helse- og omsorgsdepartementet.

Det er ingen som er uenig i at eldre skal ha kulturtilbud. Eldre på sykehjem er ikke en ensartet gruppe og mange på sykehjem har demens. Med økende antall eldre vil vi få flere demente.

Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å bruke midlene (cirka 15 millioner) til å øke ansattes kompetanse innen bruk av kultur og musikkterapi i behandlingen av demente. Kulturtilbud for denne gruppen krever spesiell tilrettelegging. Individuelle tiltak for enkelte utelukker ikke felleskonserter for andre.

Jensen skriver også at regjeringen tar penger fra kulturlivet for å gi skattelette til de rike. Jeg mener det blir feil å blande regje-

ringens endringsforslag til skattepolitikken inn i denne debatten. Regjeringen har tross alt foreslått å øke potten til kulturformål med over 77 millioner kroner.

Høyre er for maktspredning, og jo mer penger som øremerkes, jo mindre makt får de lokale myndighetene. Det er også derfor regjeringen har tatt initiativ til en «frihetsreform» for å sørge for at kulturaktører som mottar offentlig støtte ikke får en smørbrødsliste av politiske føringer i tilskuddsbrevet.

Høyre er opptatt av at både demente og eldre uten demens skal ha kulturtilbud. Den kulturelle spaserstokken startet tross alt som et tilbud i Trond-

heim da byen var styrt av Høyre.

Vi ønsker å endre tendensen vi har sett under rødgrønt styre med sentralstyring og øremerking

av midler. I forslaget til neste års budsjett er det lagt fire milliarder kroner i frie midler til kommunene. Jeg vil tro at det er rom i de fleste kommunebudsjettene til å gi gode kulturtilbud til eldre på sykehjem, også i Sandnes.

Kristin Ørmen Johnsen,
stortingsrepresentant for Høyre
kristin-ormen.johnsen@stortinget.no